

FUNDUSZE UE JAKO FORMA WSPARCIA DLA PRZEDSIĘBIORSTW TURYSTYCZNYCH W POLSKICH REGIONACH

Ewa Szymańska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Streszczenie. W ostatnich latach dostrzeżono istotną rolę turystyki w realizacji podstawowych celów Unii Europejskiej i mimo że Unia nie prowadzi wspólnej polityki w zakresie turystyki, istnieją możliwości finansowania przedsięwzięć turystycznych z licznych środków dostępnych w ramach instrumentów polityki regionalnej. Celem artykułu jest przedstawienie oraz ocena możliwości wykorzystania funduszy unijnych przez przedsiębiorstwa turystyczne w Polsce. W obecnym okresie budżetowym 2007–2013 największe możliwości w tym zakresie dostarczają regionalne programy operacyjne (RPO) oraz Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW).

Słowa kluczowe: fundusze unijne, turystyka, przedsiębiorstwo turystyczne

WSTĘP

Przez długi czas w Unii Europejskiej nie doceniano branży turystycznej, jednak w ostatnich latach coraz bardziej zmienia się sposób patrzenia na turystykę. Zaczęto postrzegać ją jako interdyscyplinarną gałąź gospodarki, która generuje zyski, zwiększa konkurencyjność regionów oraz przyczynia się do ich promocji. Ze względu na regionalny oraz wielosektorowy charakter turystyki branża ta stała się ważną dziedziną rozwoju regionalnego. Co więcej, duży i nie dający się łatwo wyeliminować udział pracy ludzkiej w turystyce czyni ją sektorem o istotnej roli w zwiększaniu zatrudnienia i walce z bezrobociem [Hutra 2003]. Wszystko to spowodowało, że Unia Europejska zaczęła znacząco wspierać rozwój turystyki w ramach swojej polityki regionalnej. W obecnym okresie budżetowym 2007–2013 na wsparcie branży turystycznej przeznaczono pięciokrotnie więcej pieniędzy niż w latach 2004–2006.

W artykule zwrócono uwagę na fakt, że obecnie znacznie większe możliwości pozyskiwania środków na przedsięwzięcia turystyczne zyskali przedsiębiorcy, co jest bardzo

istotne, gdyż turystyka w Polsce jest sektorem zdominowanym przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa. Stwarza to niepowtarzalną szansę dla rozwoju przedsiębiorczości turystycznej w polskich regionach.

CEL I METODA BADAŃ

W pracy podjęto próbę przedstawienia oraz oceny możliwości wykorzystania funduszy unijnych w celu dofinansowania przedsiębiorstw turystycznych w polskich regionach. Praca skupia się na powyższych zagadnieniach w odniesieniu do województwa dolnośląskiego oraz ukazuje tematykę na tle ogólnopolskim. Badania swym zakresem objęły instrumenty finansowe Unii Europejskiej dostępne dla polskich przedsiębiorców w okresie budżetowym 2007–2013.

Jako metodę badawczą przyjęto metodę analizy materiałów wtórnych: dokumentów programowych oraz danych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Dolnośląskiej Instytucji Pośredniczącej.

TURYSTYKA W PRAWIE UNIJNYM

Unia Europejska nie ma podstaw prawnych do bezpośredniego kreowania wspólnej polityki oraz regulacji w dziedzinie turystyki [Hutyra 2003]. Na poziomie Unii są podejmowane jedynie działania w zakresie wymiany informacji turystycznej między państwami członkowskimi, standaryzacji statystyk, prowadzenia badań oraz ochrony turystów. Należy jednak zaznaczyć, że przez wielosektorowy charakter turystyka jest ściśle powiązana z innymi dziedzinami gospodarki i obejmuje szeroki zakres działalności, przez co mają do niej zastosowanie liczne akty prawa europejskiego, które znajdują się bezpośrednio w kompetencji Unii Europejskiej, takie jak polityka regionalna, rozwój wsi, transport, ochrona środowiska i wiele innych dziedzin.

Traktat lizboński, który wszedł w życie 1 grudnia 2009 roku, nie zalicza turystyki do obszarów objętych wspólną polityką, jednak rozszerza kompetencje Unii w tym obszarze. Zgodnie z art. 6 *Skonsolidowanej wersji traktatu o funkcjonowaniu UE*, Unia ma kompetencje do prowadzenia działań mających na celu wspieranie, koordynowanie lub uzupełnianie działań państw członkowskich m.in. w dziedzinie turystyki. Ponadto, do traktatu wprowadzono odrębny tytuł dotyczący turystyki (tytuł XXII) zawierający jeden artykuł (195), zgodnie z którym „Unia uzupełnia działania państw członkowskich w sektorze turystycznym, w szczególności przez wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw Unii w tym sektorze.” Nie podjęto jednak harmonizacji przepisów ustawowych i wykonawczych, pozostawiając to kompetencji państw członkowskich UE.

FUNDUSZE UE NA ROZWÓJ TURYSTYKI

Do momentu wejścia do Unii Europejskiej Polska mogła korzystać z pomocy przedakcesyjnej w ramach trzech programów: PHARE, SAPARD oraz ISPA. Wsparcie rozwoju turystyki przewidywał program PHARE, którego głównym beneficjentem był działający

wówczas Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki. W ramach PHARE w latach 90. przeznaczono na turystykę 18 mln euro (w tym 13,3 mln euro na projekty infrastrukturalne) [Żuber 1999]. W przypadku turystyki na obszarach wiejskich pomoc można było otrzymać w ramach programu SAPARD. Program ISPA dotyczył transportu i ochrony środowiska i nie obejmował w bezpośredni sposób tematyki związanej z obszarem turystyki [Warzybok 2008]. W pierwszym okresie lat 90. zainteresowanie beneficjentów wsparciem finansowym otrzymywanym z Unii Europejskiej dla działań w sferze gospodarki turystycznej nie było duże, jednak od 1993 roku zainteresowanie programami pomocowymi wzrastało [Żuber 1999].

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku polska turystyka otrzymała nowe możliwości na szybszy i lepszy rozwój. Według danych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, w latach 2004–2006 na rozwój turystyki wydano z funduszy unijnych prawie 900 mln zł. Największym źródłem finansowania inwestycji turystycznych były fundusze strukturalne. Trzeba jednak zaznaczyć, że beneficjentami programów unijnych były przede wszystkim władze lokalne lub organizacje pozarządowe, a dużo rzadziej bezpośrednio przedsiębiorstwa. Dotacje były przeznaczane przede wszystkim na rozwój infrastruktury turystycznej. Wspierano głównie budowę gminnych centrów sportowo-rekreacyjnych. Dużą część środków przeznaczano również na odrestaurowywanie zabytkowych budowli. Tworzono też nowe oznaczenia szlaków turystycznych i miejsc historycznych.

Z bazy danych projektów zebranych na koniec 2006 roku przez Instytucję Zarządzającą PWW – Podstawy Wsparcia Wspólnoty wynika, iż 86% wartości wszystkich podpisanych umów o dofinansowanie projektów z zakresu turystyki stanowiły projekty realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego. Daleko za nimi znajdowały się instytucje kultury – 5%, a także rolnicy – 4%. Przedsiębiorstwa zajęły przedostatnią pozycję – 0,31%.

W obecnym okresie budżetowym 2007–2013 sytuacja się zmieniła. Po pierwsze – na dofinansowanie turystyki przeznaczono pięciokrotnie więcej pieniędzy (ok. 5,2 mld zł), po drugie – wsparcie turystyki ma charakter bardziej zróżnicowany. Z jednej strony, tak jak dotychczas, instytucje publiczne oraz organizacje pozarządowe mogą realizować projekty infrastrukturalne i promocyjne, z drugiej zaś przedsiębiorcy zyskali znacznie większe możliwości pozyskiwania środków na przedsięwzięcia turystyczne.

W latach 2007–2013 działają tylko dwa fundusze strukturalne, tj. Europejski Fundusz Społeczny (EFS) i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) [Zajac 2008]. W ramach obu funduszy istnieje możliwość pozyskania środków na projekty związane z turystyką. Poza tym istnieje nadal Fundusz Spójności (FS), który obejmuje działania wspierające infrastrukturę ekologiczną i transportową, mającą zasadnicze znaczenie dla turystyki. Otrzymanie dofinansowania działalności turystycznej możliwe jest również z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach celu dotyczącego dywersyfikacji gospodarki wiejskiej. Pewne możliwości daje również Europejski Fundusz Rybołówstwa (EFR), który ma na celu dywersyfikację i tworzenie alternatywnych miejsc zatrudnienia na obszarach zależnych od połowu ryb. Takie miejsca pracy może dostarczyć na przykład ekoturystyka. W ramach wyżej wymienionych funduszy realizowane są programy operacyjne. W każdym z nich przewidziano wsparcie rozwoju turystyki. Jednak w przypadku przedsiębiorstw turystycznych na poziomie re-

gionalnym możliwe jest pozyskanie środków z wojewódzkich programów operacyjnych, z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz z programu Kapitał Ludzki w ramach działań regionalnych dotyczących szkoleń i doradztwa dla kadr zarządzających i pracowników przedsiębiorstw.

Programami dającymi największe możliwości otrzymania wsparcia przez przedsiębiorców z sektora turystyki są niewątpliwie regionalne programy operacyjne. Duże szanse dla rozwoju przedsiębiorczości turystycznej daje również PROW, który wspiera mniejsze inwestycje na obszarach wiejskich i w małych miastach. Z tego względu w pracy skupiono się na tych programach. W celu dokładniejszego przeanalizowania wykorzystania funduszy unijnych przez przedsiębiorców turystycznych posłużono się przykładem województwa dolnośląskiego.

RPO W OBSZARZE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI TURYSTYCZNEJ

Do RPO trafiła ponad połowa środków unijnych przyznanych Polsce na lata 2007–2013, z czego na działania z zakresu turystyki przeznaczono prawie 765,5 mln euro, co stanowi prawie 5% wszystkich środków dostępnych na realizację programów regionalnych. Fundusze na rozwój turystyki zostały uwzględnione we wszystkich województwach. Jak już wcześniej wspomniano, w obecnym okresie budżetowym wsparcie turystyki obejmuje przedsiębiorców w dużo większym stopniu niż to było do 2007 roku. Możliwości otrzymania wsparcia różnią się jednak w zależności od województwa. Oczywiście w najlepszej sytuacji są przedsiębiorcy w województwach, które zdecydowały się na wydzielenie dla turystyki oddzielnej puli środków. Jednak nie we wszystkich regionach tak postąpiono. I tak, w 4 RPO turystyka stanowi odrębny priorytet (kujawsko-pomorskie, podlaskie, śląskie, warmińsko-mazurskie), z czego największy procentowy udział środków przeznaczonych na rozwój turystyki ma województwo podlaskie (17,05%). W 10 RPO turystyka stanowi wspólny priorytet z kulturą (dolnośląskie, lubuskie, lubelskie, małopolskie, mazowieckie, podkarpackie, pomorskie, świętokrzyskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie), co oznacza, że środki finansowe przeznaczone na turystykę zostaną pomniejszone o kwoty na działania dotyczące dziedzictwa kulturowego. W pozostałych 2 RPO (łódzkie, opolskie) firmy turystyczne mogą ubiegać się o dotacje łącznie z innymi przedsiębiorcami w ramach priorytetów gospodarczych.

Rozpatrując możliwości uzyskania wsparcia w zależności od wielkości przedsiębiorstwa, można stwierdzić, że największe szanse mają mikroprzedsiębiorstwa, dla których nabory przeprowadzane są w każdym województwie. Spowodowane jest to faktem, że branża turystyczna charakteryzuje się wysokim udziałem firm mikro w ogólnej liczbie przedsiębiorstw. W przypadku sektora MSP każde województwo zagwarantowało też środki na wsparcie inwestycyjne. Różnice polegają jedynie na tym, iż w części regionów średnie firmy startują w konkursach razem z małymi, w innych natomiast mają wydzielone działania tylko dla siebie. Gorzej wygląda sytuacja z większymi firmami, bo niektóre województwa w ogóle nie przewidziały ich w swoich programach (lubuskie, małopolskie, mazowieckie, opolskie, podlaskie, pomorskie, świętokrzyskie, wielkopolskie) (tab. 1).

W każdym województwie są inne terminy naborów, inny poziom dofinansowania (od 40% w mazowieckim, do 70% w podlaskim) oraz inne minimalne i maksymalne kwoty wsparcia.

Tabela 1. Możliwości wsparcia finansowego dla przedsiębiorców z branży turystycznej w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na lata 2007–2013

Table 1. Possibilities of financial support for tourism entrepreneurs in Regional Operational Programs for the 2007–2013

Województwo	Priorytet i Działanie w RPO
1	2
Dolnośląskie	Priorytet I: Wzrost konkurencyjności dolnośląskich przedsiębiorstw („Przedsiębiorstwa i innowacyjność”) Działanie 1.1. Inwestycje dla przedsiębiorstw
Kujawsko-pomorskie	Priorytet V: Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw Działanie 5.2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw Poddziałanie 5.2.1. Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw Poddziałanie 5.2.2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw (małe, średnie i duże) Priorytet VI. Wsparcie rozwoju turystyki 6.2. Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych
Lubelskie	Priorytet I: Przedsiębiorczość i innowacje Działanie 1.1. Dotacje dla nowo powstałych mikroprzedsiębiorstw Działanie 1.2. Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw Działanie 1.3. Dotacje inwestycyjne dla małych i średnich przedsiębiorstw Działanie 1.5. Dotacje inwestycyjne w dziedzinie turystyki
Lubuskie	Priorytet II: Stymulowanie wzrostu inwestycji w przedsiębiorstwach i wzmocnienie potencjału innowacyjnego Działanie 2.1. Mikroprzedsiębiorstwa Działanie 2.2. Poprawa konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje
Łódzkie	Priorytet III: Gospodarka, innowacyjność, przedsiębiorczość Działanie 3.2. Podnoszenie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw Działanie 3.5. Infrastruktura turystyczno-rekreacyjna Działanie 3.6. Rozwój mikro- i małych przedsiębiorstw
Małopolskie	Priorytet II: Gospodarka regionalnej szansy Działanie 2.1. Rozwój i podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw Priorytet III: Turystyka i przemysł kulturowy Działanie 3.1. Rozwój infrastruktury turystycznej
Mazowieckie	Priorytet I: Tworzenie warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości na Mazowszu Działanie 1.5. Rozwój przedsiębiorczości Priorytet VI: Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji Działanie 6.2. Turystyka
Opolskie	Priorytet I: Wzmocnienie atrakcyjności gospodarczej regionu Działanie 1.1. Rozwój przedsiębiorczości Poddziałanie 1.1.2. Inwestycje w mikroprzedsiębiorstwach Działanie 1.4. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjno-sportowej Poddziałanie 1.4.1. Wsparcie usług turystycznych i rekreacyjno-sportowych świadczonych przez przedsiębiorstwa
Podkarpackie	Priorytet I: Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka Działanie 1.4. Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu

cd. tabeli 1
Table 1 cont.

1	2
Podlaskie	<p>Priorytet I: Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie Działanie 1.4. Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw Poddziałanie 1.4.1. Mikroprzedsiębiorstwa Poddziałanie 1.4.2. Małe i średnie przedsiębiorstwa</p> <p>Priorytet III: Rozwój turystyki i kultury Działanie 3.2. Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw z branży turystycznej Poddziałanie 3.2.1. Mikroprzedsiębiorstwa Poddziałanie 3.2.2. Małe i średnie przedsiębiorstwa</p>
Pomorskie	<p>Priorytet I: Rozwój i innowacje w MŚP 1.1. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa 1.1.1. Mikroprzedsiębiorstwa 1.1.2. Małe i średnie przedsiębiorstwa</p>
Śląskie	<p>Priorytet I: Badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość Działanie 1.2. Mikroprzedsiębiorstwa i MSP</p> <p>Priorytet III: Turystyka Działanie 3.1. Infrastruktura zaplecza turystycznego Poddziałanie 3.1.1. Infrastruktura zaplecza turystycznego/przedsiębiorstwa Działanie 3.2. Infrastruktura okołoturystyczna Poddziałanie 3.2.1. Infrastruktura okołoturystyczna/przedsiębiorstwa</p>
Świętokrzyskie	<p>Priorytet I: Rozwój przedsiębiorczości Działanie 1.1. Bezpośrednie wsparcie sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw</p>
Warmińsko-mazurskie	<p>Priorytet I: Przedsiębiorczość Działanie 1.1. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw Działanie 1.3. Wspieranie wytwarzania i promocji produktów regionalnych</p> <p>Priorytet II: Turystyka Działanie 2.1. Wzrost potencjału turystycznego Poddziałanie 2.1.1. Baza noclegowa i gastronomiczna</p>
Wielkopolskie	<p>Priorytet I: Konkurencyjność przedsiębiorstw Działanie 1.1. Rozwój mikroprzedsiębiorstw Działanie 1.2. Wsparcie rozwoju MSP</p> <p>Priorytet VI: Turystyka i środowisko kulturowe Działanie 6.1. Turystyka</p>
Zachodniopomorskie	<p>Priorytet I: Gospodarka – Innowacje – Technologie Działanie 1.1. Wzrost konkurencyjności przez innowacyjne inwestycje Poddziałanie 1.1.1. Inwestycje w mikroprzedsiębiorstwa Poddziałanie 1.1.2. Inwestycje w małe i średnie przedsiębiorstwa</p> <p>Priorytet V. Turystyka, kultura i rewitalizacja Działanie 5.1. Infrastruktura turystyczna Poddziałanie 5.1.1. Infrastruktura turystyki (dla dużych przedsiębiorstw)</p> <p>Priorytet V: Rozwój funkcji metropolitalnych 6.1. Infrastruktura turystyczna na obszarze metropolitalnym 6.1.1. Infrastruktura turystyki na obszarze metropolitalnym (dla dużych przedsiębiorstw)</p>

Źródło: Opracowanie własne.
Source: Own elaboration.

W przypadku RPO województwa dolnośląskiego wyodrębniono priorytet VI: Turystyka i kultura, jednak nie przewidziano w nim wsparcia przedsiębiorstw. Przedsiębiorcy turystyczni mogą ubiegać się o dotacje wraz z innymi przedsiębiorcami w ramach Priorytetu I: Wzrost konkurencyjności dolnośląskich przedsiębiorstw, Działania 1.1 „Inwestycje dla przedsiębiorstw”. Celem tego działania jest wsparcie procesu inwestycyjnego

przedsiębiorstw, a w szczególności MSP, wzrost nakładów na sferę badawczo-rozwojową przedsiębiorstw oraz wykorzystanie potencjału turystyczno-uzdrowiskowego regionu. W Działaniu 1.1 wyszczególniono kilka schematów, przy czym otrzymanie wsparcia dla działalności turystycznej możliwe jest w ramach schematów 1.1 E, 1.1 D1 oraz 1.1 D2.

W schemacie 1.1 E „Dotacje inwestycyjne wspierające rozwój mikroprzedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą do 2 lat” przewidziano dofinansowanie realizacji projektów mających na celu wspieranie mikroprzedsiębiorstw w ich początkowej fazie rozwoju. Wartość wydatków kwalifikowanych musi mieścić się w przedziale 40 tys. – 800 tys. zł. Maksymalny poziom dofinansowania projektu wynosi do 60% dla wydatków związanych z częścią inwestycyjną oraz do 50% dla wydatków związanych z przygotowaniem nowej inwestycji. Pierwszy nabór wniosków w ramach Schematu 1.1 E ogłoszono w grudniu 2008 roku. W ramach naboru złożono 157 wniosków, z czego 110 było poprawnych pod względem formalnym i zostało przekazanych do oceny merytorycznej prowadzonej przez Komisję Oceny Projektów. Pod względem merytorycznym pozytywnie oceniono 56 wniosków. Zarząd Województwa Dolnośląskiego zatwierdził do objęcia dofinansowaniem wszystkie pozytywnie ocenione wnioski (tj. 56 projektów na rekomendowaną kwotę dofinansowania 16 577 591 zł). Spośród 157 złożonych wniosków tylko 3 dotyczyły projektów związanych z działalnością turystyczną. Zostały one pozytywnie ocenione zarówno pod względem formalnym, jak i merytorycznym i zatwierdzone do dofinansowania na łączną kwotę 1 278 386,34 zł (tab. 2).

Kolejnym schematem wyodrębnionym w ramach Działania 1.1 jest Schemat 1.1 D1 „Dotacje inwestycyjne dla MSP zwiększające atrakcyjność turystyczną regionu”. W ramach tego schematu przewidziano dofinansowanie realizacji projektów mających na celu wspieranie MSP w obszarze turystyki. Wydzielone zostały dwa podschematy: 1.1.D1.a „Projekty inwestycyjne zwiększające atrakcyjność turystyczną regionu (z wykluczeniem projektów z zakresu tworzenia centrów pobytowych EURO 2012)” oraz 1.1D1.b „Pro-

Tabela 2. Wyniki naboru przeprowadzonego w ramach Schematu 1.1 E Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego (stan na 01.05.2010 r.)

Table 2. Results of application process within Operation 1.1 E of Regional Operational Program for Śląskie Voivodeship (till 01.05.2010)

Schemat	Liczba złożonych wniosków	Liczba wniosków pozytywnie ocenionych pod względem formalnym	Liczba wniosków pozytywnie ocenionych pod względem merytorycznym	Liczba projektów zatwierdzonych do dofinansowania	Całkowita wartość projektu	Kwota dofinansowania
Ogółem	157	110	56	56	35 461 295,85	16 577 591,00
W tym: inwestycje wspierające działalność turystyczną	3	3	3	3	2 926 570,00	1 278 386,34

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych DIP.
Source: Own elaboration based on data base of DIP.

jekty inwestycyjne zwiększające atrakcyjność turystyczną regionu poprzez tworzenie centrów pobytowych EURO 2012”. Zasadniczą różnicą tego schematu w stosunku do Schematu 1.1 E jest fakt, że w tym przypadku beneficjentami są małe i średnie przedsiębiorstwa oraz mikroprzedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą powyżej 2 lat (licząc od daty rejestracji). Poza tym dopuszczalna wartość wydatków kwalifikowanych jest dużo wyższa i wynosi od 100 tys. do 8 mln zł. Wartość dofinansowania projektu dla wydatków związanych z częścią inwestycyjną zależy od wielkości przedsiębiorstwa i wynosi do 60% - dla małych i mikroprzedsiębiorstw oraz do 50% dla średnich przedsiębiorstw. W przypadku wydatków związanych z przygotowaniem nowej inwestycji maksymalna wartość dofinansowania, tak jak w Schemacie 1.1 E, wynosi 50% wydatków kwalifikowanych.

W ramach Poddschematu 1.1.D1.a ogłoszono jeden nabór w październiku 2009 roku. W sumie złożono 304 wnioski, z czego 219 zostało ocenione pozytywnie pod względem formalnym. Następnie w wyniku oceny merytorycznej zaakceptowano 129 wniosków. Do dofinansowania zatwierdzono 51 wniosków na łączną sumę dofinansowania 108 535 462,48 zł, 77 projektów znajduje się na liście rezerwowej. W przypadku Poddschematu 1.1 D1.b ogłoszono dwa nabory: w październiku 2009 roku oraz w styczniu 2010 roku. W wyniku pierwszego naboru z 5 złożonych wniosków tylko 1 pozytywnie przeszedł ocenę formalną i merytoryczną i został zatwierdzony do dofinansowania. Podczas drugiego naboru wpłynęły tylko 4 wnioski, z czego 3 po pozytywnej ocenie zatwierdzono do dofinansowania. W sumie w Schemacie 1.1 D1 zatwierdzono 55 projektów na łączną kwotę dofinansowania 125 890 134,5 zł (tab. 3).

Trzecim schematem, w ramach którego przedsiębiorcy na Dolnym Śląsku mogą ubiegać się o dofinansowanie inwestycji z sektora turystyki, jest Schemat 1.1.D2 „Dotacje

Tabela 3. Wyniki naborów przeprowadzonych w ramach Schematu 1.1 D1 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2007–2013 (stan na 01.05.2010 r.)

Table 3. Results of application process within Operation 1.1 D1 of Regional Operational Program for Śląskie Voivodeship (till 01.05.2010).

Schemat 1.1 D1	Liczba złożonych wniosków	Liczba wniosków pozytywnie ocenionych pod względem formalnym	Liczba wniosków pozytywnie ocenionych pod względem merytorycznym	Liczba projektów zatwierdzonych do dofinansowania	Całkowita wartość projektu	Kwota dofinansowania
Poddschemat 1.1.D1.a Nabór 10.2009	304	219	129	51	267 677 511,14	108 535 462,48
Poddschemat 1.1.D1.b Nabór 10.2009	5	1	1	1	9 805 738,40	4 788 094,28
Poddschemat 1.1.D1.b Nabór 01.2010	4	4	3	3	27 877 682,61	12 566 577,74
Ogółem	313	224	133	55	305 360 932,15	125 890 134,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych DIP.

Source: Own elaboration based on data base of DIP.

inwestycyjne dla przedsiębiorstw prowadzących działalność uzdrowiskową zlokalizowanych w miejscowościach uzdrowiskowych”. Należy zaznaczyć, że w ramach tego schematu przewidziano dofinansowanie projektów mających na celu wspieranie nie tylko małych i średnich, ale również i dużych przedsiębiorstw. Warunkiem jest posiadanie przez przedsiębiorstwo statusu zakładu lecznictwa uzdrowiskowego. Ponieważ działanie obejmuje przedsiębiorstwa różnej wielkości, duży jest przedział dopuszczalnej wartości projektów, który wynosi od 100 tys. zł do 8 mln zł. Maksymalny poziom dofinansowania wydatków kwalifikowanych projektu wynosi dla wydatków związanych z częścią inwestycyjną 60% dla małych i mikroprzedsiębiorstw, 50% – dla średnich przedsiębiorstw oraz 40% dla innych przedsiębiorstw niż MSP. Maksymalny poziom dofinansowania wydatków związanych z przygotowaniem nowej inwestycji wynosi, tak jak w poprzednich schematach 50% i dotyczy wyłącznie MSP. W ramach Schematu 1.1.D2 przeprowadzono jeden nabór w marcu 2010 roku. Złożono 15 wniosków na łączną wartość 77 479 414,17 zł (w tym na łączną kwotę dofinansowania 28 014 821,98 zł). Pod względem formalnym pozytywnie oceniono 10 wniosków.

WSPARCIE PRZEDSIĘBIORSTW TURYSTYCZNYCH W RAMACH PROW 2007–2013

PROW 2007–2013 obejmuje inwestycje zlokalizowane wyłącznie na terenach wiejskich oraz w małych miastach liczących do 5000 mieszkańców. Program zawiera 23 działania przypisane do trzech osi wiodących. Uzyskanie dofinansowania na działalność turystyczną umożliwiają dwa działania realizowane w ramach osi III, która dotyczy jakości życia na obszarach wiejskich i różnicowania gospodarki. Są to Działanie 311 „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” oraz Działanie 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”.

Celem Działania 311 jest podejmowanie lub rozwijanie przez osoby ubezpieczone w KRUS działalności nierolniczej lub związanej z rolnictwem. Rozwój działalności wpłynie na tworzenie pozarolniczych źródeł dochodów i promocję zatrudnienia poza rolnictwem, co przyczyni się do rozwoju terenów wiejskich, a w dalszej mierze do wzrostu konkurencyjności regionu. Pomocą objęte są m.in. inwestycje związane z podjęciem lub rozwojem działalności w zakresie usług turystycznych oraz związanych ze sportem, z rekreacją i wypoczynkiem. Pomoc ma formę zwrotu części (maksymalnie 50%) kosztów kwalifikowanych projektu, a maksymalna wysokość dofinansowania nie może przekroczyć 100 000 zł. W sumie na Działanie 311 przeznaczono 345,58 mln euro, jednak w zależności od województwa różni się suma możliwego dofinansowania, każdy region ma bowiem inną wielkość i skalę potrzeb. Podziału środków dokonuje się na podstawie syntetycznego miernika liczebności grupy docelowej gospodarstw, który uwzględnia liczbę gospodarstw o wielkości ekonomicznej 2–4 ESU oraz liczbę pracujących w rolnictwie w poszczególnych województwach [MRiRW 2009].

W skali kraju do końca września 2009 roku podpisano 2515 umów z beneficjentami tego działania. Najwięcej umów zawarto w województwach wielkopolskim (359), mazowieckim (327) i lubelskim (323), najmniej natomiast w województwach lubuskim (59), dolnośląskim (60), pomorskim (80) i zachodniopomorskim (81). Liczba podpisanych

umów w poszczególnych województwach nie zawsze jest proporcjonalna do wysokości uwolnionych środków, gdyż średnia kwota dofinansowania inwestycji jest zróżnicowana regionalnie. I tak, średnia kwota dotacji na projekty związane z turystyką wynosi od 44,3 tys. zł w województwie podkarpackim do 94,7 tys. w województwie kujawsko-pomorskim. Na podstawie danych MRiRW można zauważyć, że w województwach Polski południowej i wschodniej beneficjenci realizują projekty o mniejszej kwocie dofinansowania niż w centrum i na zachodzie kraju. Różny jest również udział inwestycji związanych z turystyką w całkowitej sumie projektów i jest on największy w województwach pomorskim (37,5%), warmińsko-mazurskim (28%) oraz zachodniopomorskim (25,9%), najmniejszy natomiast w mazowieckim (0,2%), kujawsko-pomorskim (5,4%), opolskim (8,1%) oraz dolnośląskim (8,3%) (tab. 4).

Tabela 4. Procentowy udział inwestycji związanych z turystyką w całkowitej liczbie projektów w ramach działania 311 PROW 2001–2013 wg województw (stan na 30.09.2009 r.).

Table 4. Percentage share of tourism projects in total sum of projects within Operation 311 of Rural Development Program (till 30.09.2009 r.).

Województwo	Wnioskowana kwota pomocy na działalność turystyczną (tys. zł)	Udział inwestycji związanych z turystyką w całkowitej liczbie projektów (%)
Dolnośląskie	64	8,3
Kujawsko-pomorskie	94,7	5,4
Lubelskie	72,8	12,7
Lubuskie	86,4	11,9
Łódzkie	–	–
Małopolskie	60	24,1
Mazowieckie	78,2	0,2
Opolskie	53,2	8,1
Podkarpackie	44,3	10,3
Podlaskie	72,8	24,6
Pomorskie	74,7	37,5
Śląskie	79	15,9
Świętokrzyskie	64,9	8,9
Warmińsko-mazurskie	69,2	28
Wielkopolskie	88,7	19,2
Zachodniopomorskie	88,1	25,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Source: Own elaboration based on data base of Ministry of Agriculture and Rural Development.

Alternatywą dla Działania 311 jest pula środków w ramach Działania 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, które również obejmuje m.in. projekty w zakresie usług turystycznych oraz związanych ze sportem, z rekreacją i wypoczynkiem. Celem tego działania jest wzrost konkurencyjności gospodarczej obszarów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy, a w konsekwencji wzrost zatrudnienia na obszarach wiejskich. W przypadku tego działania maksymalna wartość dofinansowania jest wyższa niż w Działaniu 311 i może wynieść do 300 000 zł. To, ile mikroprzedsiębiorca otrzyma,

uzależnione jest od liczby miejsc pracy, których utworzenie przewiduje biznesplan projektu. Jednak tak jak w Działaniu 311 poziom pomocy nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych. Warto zaznaczyć, że z informacji ARiMR wynika, że w tym roku będą korzystniejsze warunki do otrzymania wsparcia na tworzenie nowych miejsc pracy. Będzie można bowiem dostać 300 tysięcy zł za stworzenie 3 miejsc pracy, podczas gdy w poprzednim naborze taką kwotę mogli dostać tylko ci, którzy utworzyli co najmniej 5 miejsc pracy. Prawdopodobnie przyczyni się to do większego zainteresowania otrzymaniem dofinansowania na ten cel.

Z danych ARiMR wynika, że do końca marca 2010 roku ramach Działania 312 złożono 4983 wnioski na łączną kwotę 818 509 209 zł. Najwięcej wniosków złożono w województwach wielkopolskim (857), małopolskim (551) oraz mazowieckim (548). Najmniej wniosków wpłynęło w województwach opolskim (89) oraz lubuskim (99).

WNIOSKI

Analiza dostępnych dla przedsiębiorców turystycznych możliwości otrzymania dofinansowania z funduszy unijnych pozwoliła na sformułowanie następujących wniosków:

1. W okresie budżetowym Unii Europejskiej na lata 2007–2013 dostrzeżono istotę turystyki w rozwoju regionalnym. Znacznie zwiększono pulę środków na rozwój tego sektora, dzięki czemu przedsiębiorcy turystyczni zyskali znacznie większe szanse na pozyskanie dofinansowania, głównie w ramach RPO oraz PROW.
2. Regionalizacja wsparcia unijnego w latach 2007–2013 sprawia, że umiejscowienie i zakres dofinansowania turystyki bardziej odpowiadają lokalnym uwarunkowaniom i potrzebom.
3. Fakt, że w każdym RPO zawarte są działania dotyczące turystyki oraz istnieją możliwości otrzymania dofinansowania dla przedsiębiorców tego sektora świadczy, że wszystkie polskie regiony dostrzegły istotę turystyki w swoim rozwoju, zwiększeniu zatrudnienia i widzą swoją szansę w tym sektorze.
4. W każdym województwie wyodrębniono oddzielne działania dla mikroprzedsiębiorców. Z jednej strony świadczy to o większych szansach na otrzymanie dofinansowania, z drugiej jednak strony ogranicza maksymalną kwotę, uniemożliwiając mikroprzedsiębiorcom realizację projektów o znaczącej wartości.
5. Na przykładzie województwa dolnośląskiego można zauważyć, że w przypadku działań gospodarczych przeznaczonych ogólnie dla przedsiębiorców udział projektów związanych z działalnością turystyczną jest mały. Można również stwierdzić małe zainteresowanie przedsiębiorstw wsparciem na infrastrukturę zwiększającą atrakcyjność regionu przez tworzenie centrów pobytowych EURO 2012.
6. W ramach Działania 311 PROW 2007–2013 najwięcej projektów turystycznych realizuje się na Pomorzu i Mazurach. Są to regiony o dużym potencjale turystycznym i dobrych warunkach dla podejmowania działalności agroturystycznej.
7. Duża liczba wniosków o dofinansowanie nie przechodzi pozytywnie oceny formalnej bądź merytorycznej. Może to świadczyć o zbyt skomplikowanej procedurze naborów oraz braku dokładnej wiedzy wnioskodawców na temat wypełniania wniosków oraz kryteriów merytorycznych.

PIŚMIENNICTWO

- Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2008. Skonsolidowana wersja traktatu o funkcjonowaniu UE, art. 195.
- Hutyra A., 2005. Przepisy prawa polskiego w zakresie turystyki, hoteli i restauracji po przystąpieniu Polski do UE, Gdańsk, Centrum Euro Info Gdańsk, 3–5.
- http://ec.europa.eu/index_pl.htm, informacje ogólne.
- <http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna-i-krajowa/prow-2007-2013-program.html>, aktualności i informacje.
- <http://www.dip.dolnyslask.pl>, informacje dotyczące naborów wniosków oraz zakończonych konkursów.
- <http://www.minrol.gov.pl/index.php?/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2007-2013>.
- http://www.mrr.gov.pl/fundusze/fundusze_europejskie, informacje ogólne.
- Informacja o rezultatach wdrażania Działania 311, 2009. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
- Materiał informacyjny, 2009. Turystyka w strukturach Unii Europejskiej. Departament Turystyki Ministerstwa Sportu i Turystyki.
- Warzybok B., 2008. Miejsce turystyki i kultury w działaniach Unii Europejskiej – analiza programów pomocowych, [w:] Powęska H., 2008: Sposoby wykorzystania dóbr kultury dla potrzeb rozwoju funkcji turystycznej na Mazowszu przy wsparciu z funduszy strukturalnych. Wyd. SGGW, Warszawa.
- Wojewódzkie Regionalne Programy Operacyjne na lata 2007–2013.
- Zajac J., 2008. Fundusze strukturalne jako źródło finansowania projektów z zakresu turystyki w województwie mazowieckim w latach 2004–2006, [w:] Powęska H., 2008: Sposoby wykorzystania dóbr kultury dla potrzeb rozwoju funkcji turystycznej na Mazowszu przy wsparciu z funduszy strukturalnych. Wyd. SGGW, Warszawa.
- Żuber P., 1999. Gospodarka turystyczna w zagranicznych programach pomocowych. Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki, Polska Agencja Rozwoju Regionalnego, Instytut Turystyki, Kraków.

THE EU FUNDS AS A FORM OF SUPPORT FOR TOURISM ENTERPRISES IN POLISH REGIONS

Abstract. During the last years the actual role of tourism in accomplishment of UE goals has been perceived. Although there is no common tourism policy on the EU level, many financial instruments of regional policy can be used in order to support tourism enterprises. This paper aims to introduce and evaluate options of EU funding for tourism companies in Poland. In the period 2007–2013 the greatest possibilities in this range provide Regional Operational Programs and Rural Development Program.

Key words: EU funds, tourism, tourism enterprise

Zaakceptowano do druku – Accepted for print 13.09.2010